

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esitykseen yleistukea koskevasta lainsäädännöstä. Toivomme sosiaaliturvauudistuksen selkeyttävän suomalaista sosiaaliturvajärjestelmää, keventävän byrokratiaa sekä turvaavan tuen tarpeessa olevan kuntalaisen toimeentulon. Yksilön näkökulmasta sosiaaliturvajärjestelmän selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen on tarpeellinen toimenpide, etenkin kun Kelan toimistoja on keskitetty eikä siten Kelan sosiaaliturvaetuuksiin liittyvä ohjaus ja neuvonta ole samoilla tavoin saavutettavissa valtakunnallisesti kuin aiemmin. Sosiaaliturvauudistuksen ensimmäisessä vaiheessa Kelan maksamaa työttömyysturvaa, työmarkkinatukea ja peruspäivärahaa, koskeva lainsäädäntö kumottaisiin ja tilalle syntyisi yleistuki.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

Ei lausuttavaa

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin

Ei lausuttavaa

- Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista

Ei lausuttavaa

- Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)

Lakiluonnoksessa selkeästi määritetään yleistuen tarkoitus ja maksamisen peruste. Yleistukea maksetaan työttömän työnhakijan työmarkkinoille hakeutumisen tai palaamisen edellytysten edistämiseksi ja parantamiseksi. Yleistukilakiesitykseen sisältyvä tarveharkinta (2§) on sisältynyt myös aikaisempaan lainsäädäntöön ja on perusteltu. Lakiesityksen mukaan yleistukilain toimeenpanoa johtaa, ohjaa ja kehittää sosiaali- ja terveysministeriö ja työvoimapolitiittisten asioiden osalta työ- ja elinkeinoministeriö. Yleistuen toimeenpanon hoitaa Kansaneläkelaitos. Lakiesityksen mukaan yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä Kansaneläkelaitosta sitovasti lausuu joko työvoimaviranomainen tai ELY-keskusten kehittämis- ja hallintokeskus (KEHA).

Lainsäätäjän tulee kirjata selkeästi yleistukilakiin toimijoiden roolit. TE24-uudistuksen myötä työvoimapalveluiden järjestämisvastuu siirrettiin valtiolta kuntiin. Uudistuksen tarkoituksena oli luoda kunnille mahdollisuudet toteuttaa aktiivista elinvoima-, elinkeino- ja työvoimapolitiikkaa omassa kunnassaan, kun palvelut ja päätöksenteko ovat lähellä kuntalaista ja yhdellä toimijalla.

Sosiaaliturvaa koskevan lainsäädännön, yleistuki mukaan lukien, tulkinta ja lausuminen on perusteltua olla jatkossa valtion viranomaisen toimintavaltaan sisältyvä tehtäväkokonaisuus. Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toimiva KEHA-keskus voisi lausua kaikesta yleistukeen liittyvästä tulevaisuudessa. Sähköisten palveluiden kehittäminen mahdollistaisi yleistukeen liittyvän lausumisen keskittämisen valtion toimijalle, joka toimii työvoimapoliittisesta osuudesta vastaavan ministeriön yhteydessä.

Selkeät toimijaroolit edesauttavat kuntia keskittymään omaan lakisääteiseen tehtävään ja täyttämään lainsäätäjän TE24-uudistukselle asettamat tavoitteet. Valtion kokonaisvaltainen viranomaisrooli yleistuessa auttaa kuntia kehittämään omaa toimintaansa rakenneuudistusten jälkeisessä toimintaympäristössä sekä kohdentamaan työvoimaviranomaisen resurssia niihin toimiin, joiden avulla kuntalaiset pääsisivät mahdollisimman pian työelämäosallisuuteen. Yleistuesta lausumisesta luopuminen keventää työvoimaviranomaisen työtehtäviä ja edesauttaa kunnan proaktiivisen työn kehittämistä myös työttömyyttä ennaltaehkäisevään työn suuntaan.

Valtion viranomaiselle keskitetty yleistuesta lausuminen myös takaa valtakunnallisesti yhteneväiset käytännöt. Toivottavaa on, että digitalisaation ja työmarkkinatorin kehittymisen myötä tieto työttömyyden alkamisesta ja loppumisesta siirtyisi automaattisesti kunnista valtion viranomaiselle. Lisäksi on mahdollista tukea työttömyyden perusteella maksettavan yleistuen käsittelyä matalan kynnyksen yhteistyöllä valtion viranhaltijan ja kunnan työvoimaviranomaisen välillä esim. valtakunnallisen viranomaispuhelinlinjan avulla. Tärkeää on, että työvoimaviranomaisessa voitaisiin keskittyä asiakaskohtaamissa tekijöihin, jotka vaikuttavat kuntalaisen työelämään sijoittumiseen. TE-palveluissa työttömyysturva on ollut yllättävänkin suuressa roolissa ja saattanut jopa viedä tilaa perustehtävältä, eli työnvälitykseltä ja paikallistason yhteistyöltä työnantajien, verkostojen ja työnhakijoiden kanssa.

- Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapoliittisista edellytyksistä (2 luku)

Ei lausuttavaa

- Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)

Ei lausuttavaa

- **Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)**

Yleistukilaissa säädettävä Kansaneläkelaitosta velvoittava käsittelyaikataulu on kuntalaisen näkökulmasta kannatettava. On inhimillistä, että työttömäksi jääneen henkilön yleistuki käsitellään 30 päivän kuluessa hakemuksen jättämisestä.

Yleistuesta lausuminen tulisi olla työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla toimivan KEHA-keskuksen vastuulla, mikäli sähköiset automaattilausunnot eivät ole mahdollisia. Tämä helpottaisi käytännön asiakastyötä kunnissa, selkeyttäisi asiakasprosesseja sekä ohjaisi tulevaisuuden työllisyys-/työvoimapalveluita keskittymään työllistymiseen, yrittäjyyteen ja muihin kunnan elinvoimaa kehittäviin toimintoihin sosiaaliturvan sijaan.

- **Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)**

Ei lausuttavaa

- **Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)**

Yleistuen saajan kotikunnan rahoitusosuus vastaa prosentuaalisesti nykyisiä työttömyysturvan saajan kotikunnan rahoitusosuuksien määriä.

Kansaneläkelaitoksen kuntaan toimittaman rahoitusosuuslaskun liitteen (henkilöt joista rahoitusosuus laskutetaan/ laskun peruste) käyttötarkoitusta olisi tarpeen päivittää lainsäädäntöön siten, että kunnat voivat saada laskuttajalta vähintään perustiedot niistä henkilöistä joista kunta rahoitusosuutta maksaa ja kunta saa käyttää näitä tietoja kuntalaisen kontaktointiin palvelutarpeen selvittämiseksi ja palveluohjauksen toteuttamiseksi.

Lisäksi rahoitusosuuslaskun liitteen toimittaminen kunnasta työvoimaviranomaiselle tulisi mahdollistaa lainsäädännöllä.

- **Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)**

Ei lausuttavaa

- **Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista**

Toivottavaa olisi, että työttömyyden perusteella yleistukea saavat henkilöt olisivat työ- ja toimintakykyisiä. Enimmäisajan sairauspäivärahaa saaneet tai eläkehylyn saaneet henkilöt, jotka on todettu lääkärinlausunnolla työkyvyttömiksi, eivät tulisi olla työttömyyden perusteella maksettavan yleistuen piirissä ja siten kunnan yleistuen maksuosuuksissa.

Työvoimaviranomaisen oikeutta velvoittaa työnhakija työkyvyn selvittämiseen tulisi lainsäädännöllä vahvistaa.

- **Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Ei lausuttavaa

- **Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Ei lausuttavaa

- **Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista**

Ei lausuttavaa

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta**

Kasvokkainen kohtaava työnhakukeskustelu työnhakijalle, jonka työttömyys on pitkittynyt on kannatettava. Alle 25- vuotiaan työnhakijan kohtaavien kasvokkain toteutettavien työnhakukeskustelujen aikaistaminen on kannatettava.

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä**

Kuntalaisen yksilölliseen elämäntilanteeseen, työnhaun tai työn vastaanottamisen haasteisiin sekä työ- ja toimintakykyyn paneutuminen työnhakukeskustelussa on kannatettavaa.

- **Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista**

Omaehtoisen opiskelun, työvoimakoulutuksen tai muun yleistuella tuetun opiskelun ajalta henkilö ei pitäisi olla kunnan yleistuen rahoitusosuuden piirissä.

Asiakastietojärjestelmän käyttöoikeus tulisi olla mahdollista myöntää myös muille kunnan viranhaltijoille, jotka toteuttavat virassaan kunnan työ- ja elinkeinopolitiikan tehtäviä, kuin työvoimaviranomaiselle. Asiakastietojärjestelmän yhteiskäytöllä mahdollistetaan sujuva tiedon kulku, vältetään päällekkäistä tekemistä, turvataan palveluiden resurssiviisas toteuttamistapa sekä vältetään työnantaja- ja/tai työnhakija-asiakkaiden kanssa käytäviä päällekkäisiä keskusteluja.

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Kehittämis- ja hallintokeskuksen vastuulla tulisi olla yleistuesta lausuminen.

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

Ei lausuttavaa

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusosoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa

4. Muuta lausuttavaa

Ei lausuttavaa

